Peer Reviewed Referred and
UGC Listed Journal
(Journal No. 40776)

ISSN 2277 - 5730

AN INTERNATIONAL MULTIDISCIPLINARY QUARTERLY RESEARCH JOURNAL

AJANTA

Volume-VII, Issue-II
April - June - 2018
Marathi / Hindi Part - II

IMPACT FACTOR / INDEXING
2017 - 5.2
www.sjifactor.com

Ajanta Prakashan

ISSN 2277 - 5730
AN INTERNATIONAL MULTIDISCIPLINARY
QUARTERLY RESEARCH JOURNAL

AJANTA

Volume - VII Issue - II Marathi / Hindi Part - II April - June - 2018

**Peer Reviewed Referred
and UGC Listed Journal**

Journal No. 40776

ज्ञान-विज्ञान विमुक्तये

IMPACT FACTOR / INDEXING
2017 - 5.2
www.sjifactor.com

❖ EDITOR ❖

Assit. Prof. Vinay Shankarrao Hatole
M.Sc (Math's), M.B.A. (Mkt), M.B.A (H.R),
M.Drama (Acting), M.Drama (Prod & Dirt), M.Ed.

❖ PUBLISHED BY ❖

Ajanta Prakashan
Aurangabad. (M.S.)

CONTENTS OF MARATHI PART - II

अ.क्र.	लेख आणि लेखकाचे नाव	पृष्ठ क्र.
१२	आदिवासी समाजाची ठळक लक्षणे **प्रा.डॉ.गोवर्धन बजरंग लांब**	५८-६[illegible]
१३	दलित साहित्य निर्मितीमागील भूमिका आणि यशवंत मनोहरांची 'रमाई' कादंबरी **अविनाश सुदाम भालेराव**	६१-६[illegible]
१४	मानव अधिकार: महिला अधिकाराचे सरंक्षण **नितीन आहेर**	६५-६[illegible]
१५	जम्मू आणि काशिमरचा विशेष दर्जा : कलम ३७० **दत्तात्रय शिवाजी थोरात**	७०-७[illegible]
१६	भारतातील अन्नसुरक्षिततेचे विश्लेषणात्मक अध्ययन **संजय मोतीराम दांदडे**	७४-७[illegible]
१७	प्रत्यक्ष परकिय गुंतवणूक आणि भारतीय अर्थव्यवस्था एक आढावा **प्रा. पूर्णिमा सीताराम वानखेडे**	७[illegible]-८[illegible]
१८	दलित साहित्य चळवळीचं प्रज्ञावंत ऊर्जा केंद्र : डॉ. गंगाधर पानतावणे **ऋषिकेश कांबळे**	८३-८५
१९	गोरमाटी समाजातील रुढी, परंपरा, लोकरुढी, लोकसमजुती, विधी यांचे महत्त्व : एक अभ्यास **राठोड बंडू बन्सी**	८६-८८
२०	भारतातील उच्च शिक्षणापुढील आव्हाने आणि उपाय **डॉ. एल. यु. मेश्राम**	८९-९१
२१	महिलांचे राजकीयक्षेत्रातील सबलीकरण **प्रा. डॉ. गजानन आर. घजभिये**	९२-९७
२२	सामाजिक साहित्य चळवळीची साहित्यशैली **नरेंद्र मून**	९८-१०१

CONTENTS OF MARATHI PART - II

अ.क्र.	लेख आणि लेखकाचे नाव	पृष्ठ क्र.
२३	महात्मा गांधीच्या तत्वज्ञानाची प्रासंगिकता **डॉ. संभाजी रा. वारूंगळे पाटील**	१०२-१०४
२४	कर्मवीर दादासाहेब गायकवाड यांची जडण-घडण **प्रा. डॉ. विष्णु बब्रुवान वाघमारे**	१०५-११०
२५	दुरचित्रवाणी प्रसार माध्यमांतील मराठी भाषा **डॉ. नवनाथ दणाणे**	१११-११४

VOLUME - VII, ISSUE - II - APRIL - JUNE - 2018
AJANTA - ISSN 2277 - 5730 -IMPACT FACTOR -5.2 (www.sjifactor.com)

२५. दूरचित्रवाणी प्रसार माध्यमांतील मराठी भाषा

डॉ. नवनाथ दणाणे
सहयोगी प्राध्यापक व मराठी विभाग प्रमुख, श्रीमान भाऊसाहेब झाडबुके महाविद्यालय, बार्शी.

भाषा ही सतत वाहणाऱ्या नदी सारखी प्रवाही असते. कालानुरुप, स्थलानुरुप तिचे स्वरुप बदलते असते. तिच्या बदलत्या स्वरुपामुळेच भाषेत सातत्याने परिवर्तन घडत असते. जागतिकीकरणाचा व बदलत्या तंत्रज्ञानाचा मराठी भाषेवर मोठा परिणाम झालेला दिसतो. जागतिकीकरणाचा व बदलत्या तंत्रज्ञानाचा मराठी भाषेवर मोठा परिणाम झालेला दिसतो. जागतिकीकरणाच्या प्रक्रियेमुळे तिच्या अस्तित्वाचाच प्रश्न निर्माण झाल्याचे चित्र दिसते. या अनुषंगाने मराठी भाषेच्या स्थिती, गतीविषयी मराठी भाषिक समाज, शिक्षक व विचारवंत साहित्यिकांमध्ये जागृती असणे कर्तव्याचे ठरते.

बदलत्या आधुनिक तंत्रज्ञानाच्या युगात भाषिक व्यवहाराचा सबंध ढाच्याच बदलताना दिसत आहे. जागतिकीकरणाच्या युगामुळे प्रसारमाध्यमांचा दूरचित्रवाणी पटलावरील भाषावापर व संवाद कौशल्यामध्ये मोठी तफावत निर्माण झाली आहे. व्याकरणीक दृष्टया ही तफावत प्रकर्षाने जाणवत आहे. प्रसारमाध्यमांतील अती वेगवान स्पर्धेमुळे मराठी भाषेच्या व्याकरणीक संकेतांवर मोठा आघात ठरावा, अशी परिस्थिती निर्माण झाली आहे. जागतिकीकरणाच्या प्रभावामुळे इंग्रजी भाषेला आलेले अनन्यसाधारण महत्व, प्रादेशिक बोली भाषांच्या बाबतीत चिंतेचा विषय झाला आहे. मराठी भाषेवर परकीय राजवटींचा व त्यांच्या बोली भाषांचा प्रभाव हजारो वर्षापासून पाहायला मिळतो. परकीय भाषांचा हा प्रभाव जाणवत असला तरी, मराठी भाषा आपले अस्तित्व व स्वत्त्व अबाधित राखण्यात यशस्वी ठरली आहे. तिने परकीय भाषांची अनेक आक्रमणे पचवलेली दिसतात. परकीय भाषेतील अनेक शब्द व त्यांचे तत्सम अर्थ सहज आत्मसात केलेले दिसतात. संस्कृत, अरबी, पोर्तुगील, भाषेची प्राचीन शब्दरुपे आत्मसात करताना, मराठी भाषेला फारसा प्रयास करावा लागलेला दिसत नाही ; परंतु विसाव्या शतकाचा उत्तरार्ध व एकविसाव्या शतकाची सुरुवात लक्षात घेता, मराठी भाषेच्या संवाद शब्दसामर्थ्याची कुमकुवत बाजू प्रकर्षाने पुढे आलेली दिसते. दूरचित्रवाणी, दूरदर्शन, आकाशवाणी बातम्या वृत्तपत्रे या सारखे शब्द मागे पडून टीव्ही, चॅनेल, एफ.एम., न्युजपेपर यासारखे शब्द प्रयोग, पाच वर्षाच्या बालकांपासून ते सत्तर-ऐंशी वर्षाच्या अबाल वृध्दांपर्यंत अज्ञानमुलक समाजाची भाषा म्हणून पुढे आलेले दिसतात. बदलत्या आधुनिक युगात जागतिक पातळीवर नव-नवीन संवाद माध्यमांचा शोध लागत आहे. त्यासाठी मराठी भाषेमध्ये पर्यायी, समर्पक शब्द, नामविशेषणे प्रचलित होताना दिसत नाहीत, त्यासाठी पर्यायी इंग्रजी-मराठी शब्दकोशाची निर्मिती होणे अपरिहार्य बनले आहे.

जागतिक संवाद व्यवहारामध्ये केवळ इंग्रजी भाषेला मिळालेल्या मान्यतेमुळे, प्रादेशिक भाषांच्या अस्तित्वाला धोका निर्माण झाला आहे. यास मराठी भाषा ही अपवाद नाही. जागतिकीकरणाच्या प्रक्रियेमध्ये सबंध जगाची भाषा एकच असावी अशी परिस्थिती निर्माण झाली आहे. अर्थात एकीकडे इंग्रजी भाषेला अनन्यसाधारण महत्त्व प्राप्त होत असताना, दुसरीकडे प्रादेशिक

नाहीत. त्यांच्याकडून प्रसारित होणाऱ्या बातम्या व दूरचित्रवाणी पटलावरील वाक्यरचनांकडून कसली अपेक्षा करणार? य वाहिण्या केवळ व्यावसायिक व आर्थिक हितसंबध जपण्याचा दृष्टिकोन बाळगतात. त्यांना मराठी भाषेच्या विकास, संवर्धनाशी काही देणे घेणे नाही, असेच एकंदर चित्र दिसते. या संदर्भात मराठी भाषा अभ्यासक, विचारवंतांनी माध्यमांना जाब विचारणे आवश्यक आहे. तसेच त्यांना मार्गदर्शन करणेही आवश्यक आहे. दूरचित्रवाणी माध्यमांनीही आपली जबाबदारी आणि बांधिलकी ओळखली पाहिजे. तरच मराठी भाषेच्या समृध्द वारशाचे जतन होईल.

संदर्भ सूची

१) डॉ. श्रीपाद जोशी : लेख "जागतिकीकरण आणि संवाद मध्ये"
ग्रंथ-" जागतिकीकरण समाज आणि मराठी साहित्य"
संपा. डॉ. रविंद्र शोभणे
विजय प्रकाशन, नागपूर,
प्रथमावृत्ती : फेब्रुवारी २०१२
पृ.क्र. १३३

२) रा.ग. जाधव : तत्रैव - पृ.क्र. १८३

३) सुभाष नाईक : लेख - "प्रसार माध्यमांतील मराठी भाषेची भुमिका"
ग्रंथ - "जागतिकीकरण मराठी भाषा आव्हाने आणि उपाय
संपा. डा. जयद्रथ जाधव
चिन्मय प्रकाशन, औरंगाबाद,
प्रथमावृत्ती : ऑगस्ट २०११
पृ.क्र. १९९

CONTACT FOR SUBSCRIPTION

AJANTA
ISO 9001: 2008 QMS/ISBN/ISSN
Vinay S. Hatole
Jaisingpura, Near University Gate, Aurangabad (M.S) 431 004,
Cell : 9822620877, 9579260877 Ph: 0240 - 2400877
E-mail : ajanta1977@gmail.com
Website : www.ajantaprakashan.com